

פרוטוקול מס' 44

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
מיום ב', ט' בתמוז תש"ל - 13.7.70, שעה 9.00

נכחו:

חברי הוועדה:

- י. ש. בן-מאיר - היו"ד
- א. אנקוריון
- י. ארידור
- ס. ביבי
- ז. הרינג
- ג. האוזנר
- א. עופר
- י. קורן
- י. ה. קלינגהופר

מזמנים:

- מ. שמגר - היועץ המשפטי לממשלה
- ס. ארן - משרד המשפטים

מזכירת הוועדה: ד. מלחי

רשמה: ח. ביתן

חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה),
תשכ"ט - 1969 (סעיפים 21(ב), 20(ב)).

סדר היום:

היו"ר י.ש. בן-מאיר: אני פותח את הישיבה.

חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשכ"ט - 1969

סעיף 21(ב)

היו"ר י.ש. בן-מאיר: יש הצעה של חבר-הכנסת הרינג לכתוב בפורש שהוראות חוק זה לא יחולו על הסכמי עבודה קיבוציים ושזה יבוא כדבר נוסף ולא ייכלל במלים "הוראות מיוחדות בחוק אחר". לכך התנגדו חברי-הכנסת ארידור וקלינגהופר.

מ. ארן:

נתקיימה ישיבה בלשכת היועץ המשפטי לממשלה במשרד המשפטים בקשר להצעות השונות שהועלו, והיועץ המשפטי לממשלה הביע את התנגדותו האישית להכנסת העצין של חוזים קולקטיביים בחוק כללי זה מכמה וכמה טעמים. חוק ההסכמים הקיבוציים יוצא מתוך סגב משפטי קיים, והדבר גם מובלט בכמה וכמה סעיפים שבחוק. סעיף 24, למשל, יוצא מתוך הנחה שאם זה לא ארגון עובדים או ארגון מעבידים מישהו כן חייב בפיצויים לפי המצב המשפטי הקיים. אם נאסר שחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה) לא יחול על הסכמים קיבוציים, זה יערער את המצב הקיים. סעיף 19 לאותו חוק אומר "הוראות שבהסכם קיבוצי בדבר תנאי עבודה... (להלן הוראות אישיות) יראו אותן כחוזה עבודה בין כל מעביד וכל עובד שעליהם חל ההסכם, ותקפן אף לאחר פקיעת תקפו של ההסכם הקיבוצי, כל עוד לא שונו או לא בוטלו כדין"; השתתפות בשביתה לא יראו כהפרה אישית אם ההשתתפות בשביתה אינה חלק מהפרת חוזה, פירוש הדבר שהחוזה קיים, ואם הוא קיים, צריכים לבצע אותו, אלא שנוסף לדברים אלה אנו יודעים שלפי המצב הקיים אין ביצוע בעיין או אכיפה לגבי הסכמי עבודה ובזה סיפולנו בחוק הקיים. אבל כדי לאפשר את ביצוע חוק ההסכמים הקיבוציים צריכים אנו לצאת מתוך נתון קיים, כלומר, מתוך ההנחה שיש הוראות קיימות על תרופות בשל הפרת חוזה.

ההצעה השנייה היתה שלגבי חוזים שונים בחוק זה חוק ישראלים מקורי ולגבי חוזים עבודה יישאר החוק בעותומני והאנגלי. אין מתסבל על דעת היועץ המשפטי לממשלה שדווקא לגבי חוזים עבודה יישאר החוק בעותומני כשאיש לא אמר בטה-הורא-שונה שמה שאנו מציעים כאן.

ז. הרינג: אני מבקש דוגמה להוראות של החוק הכללי העשויות לחול על חוק זה.

י.ה. קלינגהופר: אני חושב שהתיקון שמציע חבר-הכנסת הרינג יהיה לטובת המעבידים כשהם מסתכמים עם הפועלים יותר מאשר לטובת הפועלים. אם חוק זה לא יחול, על איזה חוק אפשר יהיה להסתמך כדי להגוע עובד?

מ. ארן: לא ייתכן להנציח את החוק האנגלי והעותומני בלי להביע חשש מסויימים.

י. קורן: ההצעות השונות באו כדי למנוע חשש שעל-ידי מיטן ייערערו את יציבותם של החוקים המסחריים.

ז. הרינג: יצאתי מתוך הנחה שחוק הסכמים קיבוציים הוא חוק מיוחד המדבר לא על חוזה בין שני פרטים כי אם על חוזה בין שני ארגונים ויש בו הוראות ספציפיות לגבי הסכמי עבודה, כגון קולקטיבי, ויש לי הרושם שצריך להדגיש דבר זה במיוחד לא רק כדי לא לגרוע מאחד המעיפים שהם מאבני היסוד של הסכם זה כי אם גם כדי לא להוסיף עליהם. איני יודע אם להשתמש במושג "הסכמים קיבוציים" או בנוסח "עניינים שהם בתחום פעולתו של איגוד מקצועי בתוך איגוד מקצועי" ואלה מוסדרים בהסכמים מיוחדים שעליהם מדבר חוק זה. עד עכשיו לא שמעתי דוגמה קונקרטית למקרה של העדר תרופה לפי חוק הסכמים קיבוציים והעדר תרופה לפי חוק זה. זה תחום ספציפי המוסדר בצורה מיוחדת במינה ואיני מסכים לטענה שזה לרעת פועלים או לטובת מעבידים. הצעתי קובעת פשוט עובדה שיש חוק הסכמים קיבוציים בו מוסדר

ז. הרינג:

ענין ההסכמים הקיבוציים והוראות החוק הכללי אינן חלות עליו.

י.ה. קלינגהופר:

לדעתי, זה יהיה טמטם מסוכן לומר שחוק זה לא יחול על חוזים קיבוציים וזה עשוי ליצור חלל ריק בתחום חשוב מאוד בחיינו ולהתקם בראש וראשונה בפועלים. הסכמים קיבוציים מחייבים לא רק את הפועל אלא גם, ואולי בעיקר, את המעביד. חשוב להבטיח שהפועל יוכל לחבוע את המעביד בשל הפרת חוזה קיבוצי ושהוא יממש את זכויותיו על-פי ההסכם הקיבוצי. נראה לי שהנוסח "לא יחולו" אינו טוב בכלל והוא מרחיק לכת יותר מדי ועל כן אני מציע לכתוב: הוראות חוק זה אינן גורעות מהוראות מיוחדות של כל חוק אחר הדנות בתרופות בשל הפרת חוזה.

ז. הרינג:

אבל יש גם ענינים שאינם בגדר הפרת חוזה.

י.ה. קלינגהופר:

זה בכלל עומד מחוץ לזוויכוח. אם יש חשש לגבי שמירת ההוראה בחוק ההסכמים הקיבוציים שבשל הפרת הסכם קיבוצי על-ידי שביתה אין תרופה, את זה אנו צריכים לשמור.

ז. הרינג:

מה זה משנה באופן מהותי אם מזכירים שאין חוק זה בא לגרוע מחוק הסכמים קיבוציים כאשר

אתה מתכוון לכך?

י.ה. קלינגהופר:

אפשר לכתוב שהוראות חוק זה אינן גורעות מהוראות מיוחדות של כל חוק אחר, לרבות חוק ההסכמים הקיבוציים אלא שזה נראה לי מיותר. אם כותבים שהוראות חוק זה אינן גורעות מהוראות של כל חוק אחר, מובן מאליו שזה כולל גם את חוק ההסכמים הקיבוציים.

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

אם יכתבו המלים "הדנות בתרופות בשל הפרת חוזה", כפי שמציע חבר-הכנסת קלינגהופר, תהיה הגבלה להוראות הדנות בתרופות בלבד. על כן אני מציע לא לכתוב מלים אלה ולהציב נקודה אחרי "מהוראות כל חוק אחר". נוסף לכך אני מציע לכתוב "אינן פוגעות" במקום "אינן גורעות" כי ההוראות יכולות לגרוע ולהוסיף.

י.ה. קלינגהופר:

אין זה מקובל לומר שחוק פסו"ים אינו פוגע בהוראות חוק אחר.

מ. שמגר:

לדעתי, הנוסח שהבאנו לפניכם טוב יותר כי הוא מביא בחשבון שיכולה להיות בחוק אחר הוספה או גריעה. כתוב כאן "הוראות חוק זה יחולו כשאינן בחוק אחר הוראות מיוחדות", והוראות מיוחדות יכולות להיות גורעות או מוסיפות. נוסח זה משמר את הגבולות בצורה מדוייקת יותר, כלומר, פוגעים לחוק זה כשאינן הוראות אחרות, ונוסח זה גם אינו מצמצם לתרופות.

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

דעתו של חבר-הכנסת הרינג היא שיש להזכיר במפורש את חוק ההסכמים הקיבוציים ולא להכליל אותו בביטוי "בחוק אחר", והשאלה היא איך להתגבר על זה.

מ. שמגר:

אני סבור שזה לא לטובת הענין בו מעוניין חבר-הכנסת הרינג. לכל הדעות עלולה להיות פגיעה שיתפרש כי אמנם חוק זה באופן כללי אינו בא לגרוע, אבל בתחום יחסי עבודה הכוונה לייחד את שמירת הדינים רק לחוק מפציאלי זה ולא ליישוב פסו"כי עבודה או לחוק חוזי עבודה שיבוא. לטובת ההוראות שיבואו אין זה רצוי שיהיה איזכור חוק מפציאלי.

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

האם יש חוקים אחרים שאינם דנים בענייני עבודה ושפעיף זה יחול עליהם?

בחוק המכר יש הפחתת מחיר ואותו הדבר בחוק השכירות.

מ. ארן:

י. ארידור:

מבחינה עקרונית אני מסכים עם חבר-הכנסת קלינגהופר. אשר לניסוח, אני מציע לא להשתמש במושג "הוראות מיוחדות", כי ייצא שאנו מייחדים את ההוראות מתוך ההוראות המיוחדות, כלומר, יתפרש שיש הוראות מיוחדות הנפגעות על-ידי חוק זה ויש הוראות מיוחדות שאינן נפגעות על-ידו. כאשר כותבים "מהוראות כל חוק אחר" מדובר סמילא בהוראות מיוחדות ואם כותבים "הוראות מיוחדות" זה מצמצם יותר מדי.

שנית, אין להתייחס לסלה "חוק" כי אם ל"חיקוק". אני מציע ש(ב) ינוסח כך: הוראות חוק זה אין בהן כדי לגרוע מזכויות או מחובות על-פי כל חיקוק אחר. למעשה הבעיה אינה של הוראות מיוחדות בכל חוק אחר הדנות בהפרת חוזה, שהרי יכול להיות חוק שאינו דן בתרופות בשל הפרת חוזה אבל הוא מקנה זכויות למישהו.

ט. שמגר:

אם יכתב "חיקוק", סימן שעל-ידי תקנה אפשר לקבוע פטייה מחוק זה.

י. ארידור:

ייתכן שעדיף להשתמש במלה "חוק", אבל אני מציע למחוק בכל זאת את המלה "מיוחדות", כי זה פירוש מצמצם מדי, ולומר: אין בהן כדי לגרוע מזכויות או מחובות.

י.ה. פלינגהופר:

מה באשר להוראות פרוצדורליות?

י. ארידור:

ייתכן שחוק זה ישנה הוראות פרוצדורליות. חוק זה יכול לחול על כל מה שקשור בפרוצדורה של ביטול חוזה, אבל הוא לא ישנה את הזכויות של הצדדים כשהחוזה מתבטל. לכן הייתי מסתפק רק בהתייחסות לענין של זכויות וחובות.

היו"ר י.ש. בן-סאיר:

אני תומך בנוסח הלבן. מבחינה מעשית נפתרת בעיית חוק ההסכמים הקיבוציים או כל חוק אחר הדין בענייני עבודה כי באותם חוקים יש הוראות מיוחדות לענין הנדון, ואם כן, לא יחול החוק שלפנינו. הבעיה היא אולי פסיכולוגית יותר מאשר מעשית, אבל היועץ המשפטי לממשלה טוען שמבחינה משפטית עלולים אנו לקלקל יותר מאשר לתקן מבחינה פסיכולוגית, כי אם נזכיר כאן חוק עבודה אחד עלול להשתמש מכך שההוראה חלה רק עלינו ולא על חוקים אחרים.

ט. שמגר:

כיום יש לפחות שני חוקים שבהם זה עלול לנגוע.

ז. הרינג:

אין כאן שום ענין של פגיעה במעבידים או בעובדים על-ידי הזכרת הסכמים קיבוציים. שוכנעתי בענין זה שהנוסח - יחולו... טוב יותר כי הוא מקיף את הכל.

ט. שמגר:

הנוסח קשור במה שרוצים להשיג. אם הכוונה ליצור מצב בו יפנו לחוק זה גם ביחסי עבודה בכל מקרה בו אין הוראה ספציפית בחוק הנוגע לעבודה, צריך לכתוב: יחולו כשאין הוראות מיוחדות, ואם הכוונה שביחסי עבודה לא יפנו לחוק זה אלא אם יהיה כתוב בחוק אחר שמוחר לפנות אליו, צריך שהנוסח יהיה נגטיבי. צריך שיהיה ברור שאנחנו יצאנו מהנחה שתורפות אלה יחולו גם על יחסי עבודה, פרט לאותם סייגים מפורשים שהמחוקק הבניט בחוקים בעבר, כגון סעיפים 19 או 24 לחוק ההסכמים הקיבוציים, ולכן השתמשנו בנוסח פוזיטיבי. כלומר, בהעדר סייג מפורש, אפשר לפנות בחוק זה גם ביחסי עבודה, ואני מציע שנהיה ברורים במחשבה כי אחרת יהיו אי-הבנות.

ז. הרינג:

אני בעד השימוש במלה "יחולו" ואני סבור שהתוספת "הדנות בתרופות בשל הפרת חוזה" מצמצמת די ב"יחולו". כדי למנוע את הפכנות שדיבר עליהם היועץ המשפטי לממשלה אולי רצוי לכתוב: הסכמים קיבוציים או חוקים אחרים המסדירים יחסי עבודה, כי אז לא יהיה חשש שעל-ידי הזכרת חוק אחד בדבר יחסי עבודה פוגעים בחוקים אחרים.

ג. האונדר:

כל המוסיף גורע מבחינת הפרשנות המוקדמת של בתי המשפט.

י. סורן:

לפי ההסבר שביתן על-ידי היועץ המשפטי לממשלה הנוסח המוצע של סעיף 21(ב) הוא הנוסח המתאים, אבל אני מצדד בפשרה שהציע חבר-הכנסת הרינג שאינה מפנה לחוק אחד אלא לטובג של חוקים בענין יחסי עבודה, כי לנו אין ענין שיהיה נסיון למצוא כוונות שאינן כאן. לגבי אזכור חוק ההסכמים הקיבוציים בלבד אני מסכים לטענה שהושמעה כאן על-ידי כך מוציאים חוקים אחרים, אבל אם עושים זאת במסגרת כללית, זה תורם להבהרה.

י. ארידור:

אני מסכים לנוסח שהציע חבר-הכנסת קלינגהו פר. הצעה היא כזאת: קיים מצב משפטי מסוים, שאנו בדרך-כלל מהמשפט האנגלי, לפיו אנו מפעילים את התרופות גם בענייני עבודה. חוקי עבודה אינם נמצאים בחלל ריק. הם קובעים הוראות ספציפיות, אבל לענין הפרת חוזה עבודה יש תרופות אלה. תרופות אלה אינן כוללות את ענין השביתה, כי חוק ההסכמים הקיבוציים הוציא את זה, אך הן מעוגנות עדיין במסגרת הכללית של חוזים. יכול פישור לברוא ולומר שאינו מעוניין שזה יהיה בחוק הכללי ולצאת מתוך הנחה שהעובד הוא תמיד ספר החוזה, ולפיכך אין זה מעניין אותו שהמעביד יוכל להשיג תרופות נגדו, ויכול פישור אחר לצאת מהנחה הפוכה שהרבה פעמים זקוק העובד להגנת החוק נגד המעביד ולהוראה שהוא יכול להפעיל אותה. אם נוציא את כלל חוקי העבודה מכלל חוק זה, התוצאה תהיה אחת מהשתיים: או שהתרופות יישארו כפי שהיו עד היום, כלומר, במקום שהיו פיצויים יישארו פיצויים ובמקום שהיה צו מניעה יישאר צו מניעה. במקרה כזה יישאר הנוסח הקיים במקום הנוסח המשופר שאנו מציעים עכשיו בחוק זה; או שבית המשפט יפדש כי החוק שלפנינו הוא החוק בענין הפרת חוזים ותורפות בישראל ואין חוק אחר, ואם נאמר שאין הוא חל על ענייני עבודה, פירוש הדבר ששום דבר אינו חל על ענייני עבודה. כלומר, מה שיש בחוק ההסכמים קיבוציים - יש, הטה שאין - אין. לרובמה בלבד, כתוב בחוק ההסכמים קיבוציים: "על אף כל דין לא יהיה ארגון עובדים או ארגון מעבידים חייב בפיצויים על הפרת חובותיו לפי הסכם קיבוצי, אלא במידה שהחייב בהם במפורש בהסכם קיבוצי כללי".

י. סורן:

הלא על הזכירות הקיימות אין ויכוח.

י. ארידור:

ברצוני להסביר שמה שכתוב בחוק ההסכמים קיבוציים אינו מטעה. הזכרת כדוגמה את סעיף 19 והוא הדין לגבי סעיף 24. יש אפשרות להטיל חוק זה לגבי תרופות אלה, ואם לאו, ייתכן שיחפרש שאין יותר תרופות, ולדעתי, זה פוגע ראשית כל באינטרסים של העובדים.

ז. הרינג:

חבר-הכנסת ארידור מצטט כל הזמן את הגזירות שאפשר להטיל על פועלים, אבל אינו מזכיר את הצד השני של המטבע. לפי סעיף 24, "לא יהיה ארגון עובדים או ארגון מעבידים חייב בפיצויים על הפרת חובותיו לפי הסכם קיבוצי, אלא במידה...", אבל בסעיף אחר נאמר גם שמעביד אינו יכול לדרוש פיצויים על הפרת שביתה, ואם כן, זה דו-צדדי. אם נאמר שאנו מוציאים מתחום חוק זה חוקים בענייני עבודה, לא תהיה שום סכנה.

י. סורן:

אני מציע שבביא הצעה לגבי סעיף 21(ב) בישיבה הבאה.

היו"ר י. ש. בן-מאיר:

בענין זה אנו דנים כבר ארבע ישיבות ואי-אפשר לדחות אותו יותר. לפנינו שלוש היסודות: הוראות חוק זה אינן גורעות מהוראות מיוחדות של כל חוק אחר הדבור בתרופות בשל הפרת חוזה. - הצעת חבר-הכנסת קלינגהו פר.

י. ה. קלינגהו פר:

אני בעד הנוסח "אין גורעות", אבל על הטיפה אני מוכן להתפרש.

י. ארידור:

אני מצטרף להצעת חבר-הכנסת קלינגהו פר.

היו"ר י. ש. בן-מאיר:

ההצעה השניה היא זו שבנוסח הלבן.

מ. שמגר:

אני מוכן לשקול את הוספת המלה "רק" אחרי "יחולו"

ההצעה השלישית היא שאחרי הסלים "בחוק אחר"
יבוא לידי ביטוי הרעיון - כולל חוקים הדנים

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

ביחסי עבודה.

אם יתקבל הנוסח "יחולו", אני מציע כהצעה
חילופית - את זאת כבר הצעתי בישיבה הקודמת -
לכתוב במקום "כשאין בחוק אחר" - "במידה שאין בחוק אחר", כי לשם הנוסח
שלפנינו עלולה להיווצר לאקונה שלא לצורך. זו הצעה חילופית להצעה
שנוסח הלבן.

י.ה. קלינגהופר:

ה צ ב ע ה

- מיעוט
- רוב

בעד נקיטת הנוסח "אין" הודעות"
בעד נקיטת הנוסח "יחולו"

הצעת הנוסח הלבן בה כתוב "הוראות חוק זה יחולו" - נתקבלה

הענין השני שאנו צריכים לברר הוא אם מזכירים
במפורש חוקים הדנים ביחסי עבודה.

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

ה צ ב ע ה

ההצעה להזכיר במפורש ב-21(ב) חוקים הדנים ביחסי עבודה - נתקבלה

הסתייגות: לחבר-הכנסת הארבעה עשר.

יש הצעה אלטרנטיבית של חבר-הכנסת קלינגהופר
שנקראת "כשאיין" יבוא "במידה שאין".

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

אני מציע לכתוב "אם ובמידה".

י.ה. קלינגהופר:

על-ידי שינוי זה מבקש חבר-הכנסת קלינגהופר
להשיג את התוצאה שיפרשו את המלה "במידה" -

מ. שמגר:

בהיקף ההוראות האחרות שישנן, ומר שלי אומר שזה בדיוק מה שנאמר בסעיף
באמצעות המלה "כשאיין".

נקווה שגם בתי-המשפט יפרשו זאת כך.

י.ה. קלינגהופר:

באותה סוגיה יש הצעה של חבר-הכנסת ארזי
לסעיף 11(א). הוא מציע להוסיף טעיף קטן

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

בו ייאמר: עבודתו של עובד שכיר אינה בגדר שירות למעבידו. בענין זה
כבר אין מקום לזכור כי סיימנו אותו, וחבר-הכנסת ארזי מציע זאת
כהסתייגות.

זה לא ענין של יחסי עובד ומעביד, ואם רוצים
לתקן את הדבר, יש מקום לכך בחוקים אחרים.

מ. שמגר:

חוק חוזי עבודה הנדון בוועדת העבודה עוסק במפורש בסוגיה זו. הצעה זו
אינה משתלבת בחוק שלפנינו, ואם חבר-הכנסת ארזי רוצה להעלות את הצעתו,
הוא יוכל לעשות זאת בוועדת העבודה, מה גם שלאחר קבלת ההצעה להזכיר
במפורש בחוק שלפנינו יחסי עבודה יש העברה לחוק ההוא.

חבר-הכנסת ארזי הופנה בשעתו לסעיף 21 ונאמר
לו ששם יימצא הפתרון לבעיה שהוא מעלה. אני

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

ברעה שהענין בא לידי פתרון על-ידי מה שנאמר ב-21(ב). אם זה מוסכם,
נשאר לו זכות הסתייגות, ואם הוא ירצה, הוא יוכל להסתייג.

סעיף 20(ב)

בטעיף זה הוחלט על רביזיה. חבר-הכנסת ארידור
מציע למחוק את טעיף קטן(ב), לאמור, לתח אפשרות

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

למפרטעון כי לא קיבל כלל את ההודעה או שקיבל אותה באיחוד ועל כן אין
הנפגע יכול לבטל את החוזה, וזאת למרות שהנפגע יוצא מהנחה שהמפרטעון קיבל את
ההודעה והוא קובע ענינים כאילו בוטל החוזה.

י. ארידור:

המצב הוא, שאם אדם נחר בסוג תקשורת מסויים וההודעה לא הגיעה לצד השני, הוא פועל על סמך ההודעה, ואילו הצד השני פועל על סמך זה שלא קיבל הודעה. מן הראוי שהנפגע יודא את הדבר. אין זה ענין של הוכחה אבטולוטית אלא שידאג שהדברים יגיעו לתודעתם, ויש די אמצעים להביא לקבלת הודעה. אפשר להעביר הודעה במכתב רשום או בעל-פה, אם זו הדרך המקובלת באותו ענין, אבל שהנפגע יאמר מראש למפר כי למרות שהוא לא קיבל את ההודעה הוא רשאי לפעול נגדו - זה דבר שיש לו תוצאות מרחיקות לכת, כגון ביטול החוזה על סמך זה. בית-המשפט יאמר שאמנם לא קיבל המפר את ההודעה ואף ייתכן שהפרת החוזה הייתה טריוויאלית ורק ההודעה הפכה אותה לעילה לביטול, אך הוא בכל זאת דורש ממנו לשלם פיצויים בקנה-מידה מלא מכיוון שזה אשר שלח את ההודעה לא היה לו יסוד להניח שההודעה לא הגיעה, פירוש הדבר שבגלל המצב הנפשי התיאורטי של שולח ההודעה יתחייב אדם בפיצויים. אני מציע לבטל את סעיף קטן (ב).

ג. האוזנר:

עניננו להגן על נפגע העושה כל שביכולתו להביא את טרונייתו לפריעת המפר, ואילו המפר מתחמק בדרך של שיקול או עורסה מקבלת הודעתו. זו כוונתו של סעיף קטן (ג). ייתכן שהדחקנו לכת במקצת בניסוח, אבל היו כבר מקרים רבים, גם בפסיקה, בהם התחמקו אנשים מקבלת הודעות, וכל עוד מטירת ההודעה היא תנאי מוקדם לתרופות, הרי התחמקות זו פועלת לדעתו של הנפגע. אני ער לקושי שהעלה חבר-הכנסת ארידור, ואנו צריכים לחתור לפתרון הבעיה שהעליתם אולי בניסוח אחר במקצת.

אני מציע לשקול מספר דברים. ראשית כל, בסעיף קטן (א) כתוב "בדרך המקובלת" - אני טוען נגד הא" הידיעה - כאילו יש רק דרך אחת מקובלת. ייתכן שיש לאדם כתובת בבית וכתובת בבית העסק, וזאת דרך מקובלת, וזאת דרך מקובלת. אני מציע לכתוב "בדרך מקובלת", כי זה מרחיב את הידיעה. הסעיף הקטן השני צריך אולי להיות מנוסח כך שיבטא את הרעיון שאם עשה הנפגע את כל הדרוש כדי למסור הודעה בדרך מקובלת וההודעה לא נמסרה שלא באשמתו, יצא ידי חובתו. על זה חייבים אנו לשמור כי מכיר אני מקרים מהפסיקה בהם הצליחה התחמקות מקבלת הודעה. הנוסח שלפנינו מרחיק לכת במקצת. השאלה אינה אם יש לו יסוד מציד להניח אלא אם עשה ככל האפשר כדי למסור את ההודעה, ואם התחמק הצד השני מקבלת ההודעה, הרי זה כאילו נמסרה.

מ. ביבי:

אני חושש שהנוסח שמציע חבר-הכנסת ארידור עלול לסייע בידי המפר להשתמש מחובותיו וודאי שלא זאת/חבר-הכנסת ארידור. לא הייתי רוצה שיפתח פתח זה ושהנפגע יועמד במצוקה של חובת ההוכחה שהמפר קיבל את ההודעה.

י. ארידור:

אגב, הוא אינו צריך להוכיח שההודעה הגיעה למקבל אלא שבמסרה בדרך המקובלת.

מ. ביבי:

די בכך שהנפגע שלח את ההודעה בדרך המקובלת, ואני חושב שעדיף לכתוב "בדרך המקובלת" ולא להשמיט את הא" הידיעה כפי שמציע חבר-הכנסת האוזנר, כי אם יש מספר דרכים מקובלות וכותבים "בדרך המקובלת", הכוונה היא לאחת מהדרכים המקובלות. אשר לסייפה של (ב), צריך לדעת ליחייב את המפר גם אם לא הגיעה אליו ההודעה כלל בתנאי אחר, והוא כשהוא השתמש במכוון מקבלת ההודעה ומשום כך היא לא הגיעה. אם לא קיבל את ההודעה בתום לב, הרי לפי הסייפה אנו מחייבים אותו בדבר שאינו צריך לשאת בו. לכן אני מציע נוסח שיבטא את הרעיון שההודעה לא הגיעה אל המפר משום שהוא היה הצודק לכך ולא מפני שלא הייתה יכולה להגיע אליו. אם שינה את מקום המגורים, למשל, הרי זה נכון שהוא לא ידע על ההודעה.

מ. ארן:

שואלים אותנו לעתים מה הרעיון היסודי מאחורי חוק שמגישים ובענין זה אנו מסבירים שאנו רוצים ליצור מידה מסויימת של ודאות שהנפגע לא יפגע יותר. בדברי המבוא ציטטנו פסק דין של בית המשפט העליון: "בדיק הקיים, אם נחר הנפגע לבטל את החוזה עשה זאת על אחריותו, שכן אם יתברר שההפדה לא ירוה לשדשו של ההסכם, נמצא הוא עצמו מפר את החוזה וצפוי להתחייב בתשלום פיצויים או אף באכיפת החוזה בעיניו". ניקח לדוגמה את המקרה הרגיל שהמפר הפר הפרה

ט. ארן:

יסודית את החוזה ולא העביר סחורה שהיה צריך להעביר יומיים לפני החתונה. הנפגע שלח לו הודעה, אלא שבינתיים עבר המפר לכתובת אחרת, ויחד עם זאת הוא מזמין סחורה אחרת. לפי הצעת חבר-הכנסת ארידור אין הנפגע יכול להזמין סחורה נוספת אלא עליו לברר תחילה אם ההודעה שלו הגיעה, כי אחרת הוא עצמו עלול להיות מפר החוזה ויחייבו אותו בעקבות זאת לקבל סחורה נוספת לזו שהזמין אחרי משלוח הודעת הביטול. מי צריך להיפגע במקרה כזה או בשביתת רואר למשל? את הרעיון המובע כאן כללנו גם בחוק הסכר לגבי הודעת אי-התאמה וכתבנו שגם אם היא לא הגיעה אפשר להסתמך עליה. אם טוענים כאן שסעיף קטן (ב) נובע מ(א), אינני יודע מדוע מתנגדים לכך שכתבנו אותו במפורש, ואם אומרים ש-(ב) אינו נובע מהרעיון המובע ב-(א), הרי ש-(א) מיותר, כי מה התוצאה אם לא שלח הנפגע הודעה בדרך המקובלת? האלטרנטיבה במקרה כזה היא למחוק את סעיף 20 סכל וכל, ואם רוצים לכתוב סעיף על הנחה שההודעה הגיעה או לא הגיעה, אין צורך בכך, כי זה כתוב בפקודת הפרשנות, אלא שהאמור שם אינו מספיק כי כתוב "אם לא הוכח היפוכו של דבר" ובמקרה כזה עלול הנפגע עצמו להיות מפר.

ג. האוזנר: מה אם ההודעה אמנם לא הגיעה?

ט. ארן: במקרה כזה אף אחד מביין השניים אינו אשם ומי מביניהם צריך לסבול?

י. ה. קלינגהופר: אני חושב שהגישה העקרונית שבחוק זה מגינים אנו רק על הנפגע אינה נכונה. אני מביין שעל הנפגע צריך להגן יותר מאשר על המפר, אבל למידה מסויימת של הגנה ראוי גם המפר. האם טעום שהפר חוזה נהג כלפיו כאוות נפשנו? שאלתי היא אם הפגיעה האפשרית במפר הנובעת מסעיף 20(ב) אינה גדולה מדי. אני מביין שקיימת סכנה של התחמקות מצד המפר, וזה נימוק חשוב לכתוב הוראה שתשלול ממנו כל הגנה במקרה כזה ותאמר שאם הוא מתחמק זה כאילו לא נמסרה ההודעה. אבל מלבד זה מדוע לקבוע פיקציה זו שההודעה נמסרה למרות שהיא לא נמסרה ושהמפר אינו אשם בכך? עלינו לזכור שעצם הקונסטרוקציה של מסירת הודעות למפר היוזכרת מספר פעמים בחוק זה באה להגן על המפר, ואם אינו זקוק להגנה או אינו ראוי לה, אנחנו יכולים לבטל כליל את ענין חובתו של הנפגע למסור הודעות. כאן מכניסים אנו למעשה בדרך אחרת אפשרות ביטול של חובת הנפגע למסור הודעה, ויש חומרה עצומה בזה. על כן אני מציע למחוק את (ב) ולהסתפק ב-(א).

ט. ארן: במקרה כזה סעיף קטן (א) יהיה מיותר.

היו"ר י. ש. בן-מאיר: הבעיה היא, כמוכן, לא התחמקות אלא כששני הצדדים לא אשמים. אם יש שביתה, יש יסוד להניח שההודעה לא הגיעה לתעודתה.

ג. האוזנר: בצנזר שלפנינו כתוב "ואין לו יסוד להניח", כלומר, זה סובייקטיבי ולא אובייקטיבי.

היו"ר י. ש. בן-מאיר: הושמעו כאן שני עקרונות ושניהם סיצוניים. עיקרון אחד המבטא את גישת חברי-הכנסת ארידור וקלינגהופר הוא, שאם ההודעה לא הגיעה למעשה או איננה להגיע, צריך הנפגע לסבול, והעיקרון השני שאינו פחות קיצוני הוא העיקרון שהובע על-ידי מר ארן ושאומו, שאם לא הגיעה ההודעה למעשה ואף אחד מהצדדים אינו אשם בכך ולא היה לנפגע יסוד להניח שהיא לא הגיעה, יסבול המפר. יש אפשרות הנמצאת בין שני אלה והיא לכתוב: ויש יסוד להניח, היינו לצסח את הדבר בצורה פוזיטיבית. קראתי בעתון שדוור מראשון לציון זרק חלק מהמכתבים כי היה לו עומס גדול. במקרה כזה היה לנפגע יסוד מבייר להניח שהודעתו התקבל והוא אינו אשם באי-קבלתה וגם לא המפר. אם כן, מי צריך לסבול, המפר או הנפגע? עצם הקביעה שהנפגע צריך לשלוח הודעה למפר היא לפני מסורת הדין, כי למעשה אם צד אחד מפר את החוזה מתבטל החוזה מאליו. במה דברים אמורים? הכוונה לכך שהנפגע צריך לעשות מה שעליו לעשות, ויותר מזה אין לדרוש ממנו. אני בדעה שיש לתת לנפגע אפשרות להסתמך על ההודעה אבל צריך לתקן את (ב) ולכתוב "ויש לו יסוד להניח".

ג. האוזנר: אבל ההודעה היא חלק קונסטרוטיבי מפעולת ביטול החוזה.

היו"ר י.ש. בן-טאיר:
מה שאני אומר הוא שאותו סעיף האומר שכדי לבטל חוזה צריך לשלוח הודעה למפר הוא למעשה לפניו משורת הדין, כי שורת הדין אומרת שאם אדם הפר חוזה רשאי הצד השני לבטל אותו. אם נכתוב "ויש לו יסוד להצ'יח" כפי שאני מציע, נתקן את הדבר בסידה מסויימת וגם חובת ההוכחה תחול על הנפגע, כלומר, אם בא המפר ואומר שלא הגיעה אליו ההודעה, על הנפגע להוכיח שהיה לו יסוד סביר להניח שהיא הגיעה.

י. ארידור:
אין לי שום התנגדות שייכתב סעיף קטן (ב) בדבר מניעת התחמקות של המפר מקבלת הודעה. מר און נתן את הדוגמה של אדם שהפר הבטחתו לספק מצרכים ביום מסויים ושלא היה בניתו בשעה שהנפגע שלה לו הודעה על ביטול. דבר זה לא ימנע מהנפגע להתקשר עם מישהו אחר והוא יבטל את החוזה כשימצא את המפר ויוכל למסור לו את ההודעה. נכון שכתוב בסעיף 8(1) "תוך זמן סביר לאחר שנודע לנפגע על ההפרה", אבל אני נוטה להבין שכאשר אין הנפגע יכול למסור את ההודעה בגלל סיבות שאינן תלויות בו מתאריך הזמן הסביר. אם זה הפירוש הנכון, צריך לתקן את זה.

מ. ארן:
הבעיה היא שהנפגע אינו יודע שהיתה אפשרות שהודעתו לא תגיע.

י. ארידור:
דבר זה מתברר בסופו של דבר, ואם המפר טוען שלא קיבל הודעה יוכל הנפגע לומר לו שהוא מוסר לו באותו הזמן את ההודעה.

ז. הרינג:
אני סבור שיש כאן מקום לאבחנה בין הפרה יסודית לבין הפרה לא יסודית. אם היתה הפרה יסודית, כל ההגנה לצידו של הנפגע, ואם היתה לא יסודית, צריך לחפש דרך להקל גם על המפר.

מ. שמגר:
סעיף זה הוא לדעתי בעל חשיבות מרכזית, ואני מקווה שאנו ערים לכך שלמרות שהוא מופיע מסרת החוק היא לא רק להגן על הנפגע אלא גם לא לפגוע בהליכי המסחר הדגילים שעליהם מושגת חוק זה. הליכי המסחר הדגילים דורשים שלא תהיה עצירה באמצע הדרך אלא שהכל יזרום כהלכתו. ביסוד אמנת האג, למשל, הונח רעיון זה שיש להפדיע מעט ככל האפשר להליכי המסחר הדגילים וכדי למנוע תהליכים נוספים ולאפשר לגורמים שהתקשרו לקשר התקשרויות נוספות אומדים בשורה של סעיפים שהחובה בטל מאליו. אנחנו לא קיבלנו דבר זה וביקשנו שיהיה תמיד ביטוי פורמלי כלשהו לסטייה מהכרונה לקשר יחסים חוזיים, כלומר, גם בהפרה יסודית יהיה תהליך שאפשר להצביע עליו באצבע. יש מקום לאבחנה בין מסחר בין-עולמי לבין המסחר בתחום הקטן שלנו. קנה-המידה להודעה נקבע בסעיף קטן (א) המדבר על הדרך המקובלת. סעיף קטן (ב) מדבר על תוצאת לגואי, כי הטימן לתקיפת ההודעה צריך להיות הדרך המקובלת. לכן אני פשלעצמי היה צוח לי יותר לשנות את (א) מאשר את (ב). לו היינו קובעים שהודעה לפי חוק זה תינתן בדרך שקבעו הצדדים, ובאין קביעה כזאת תינתן בכתב או בדואר רשום או בהודעה אחרת מקובלת בנסיבות העניין, היינו פותרים את הבעיה. מה שמציע חבר-הכנסת ארידור למעשה הוא לחייב את הנפגע לשלוח את ההודעה בדואר רשום עם החזרה.

י. ארידור:
בדואר רשום יש תמיד החזרה.

מ. שמגר:
- לא תמיד. אהה מחייב את האדם למסור הוכחה שאינו מסוגל למסור ואתה אומר לו שלא יתקשר התקשרות נוספת כל עוד אינו בטוח שההודעה הגיעה לתעודתה, או שיתקשר אם יש לו יסוד סביר להניח שהיא הגיעה, כלומר, עליו לחקור בנדון. אנו אומרים שזה לא יכול להיות החלטתי. כתוב: "ואין לו יסוד להניח שההודעה לא הגיעה". כלומר, אם פעל הנפגע בדרך שהיתנו לו בחוק, הוא צריך להיות משוחרר מחיפושים נוספים, כי לאן יגיעו האנשים המתקשרים אם יצטרכו להיות מוכנים להוכיח שהיתה למפר איזו כוונת זדון להתחמק מקבלת ההודעה? למעשה זה הופך את ההודאה בסעיף 20(א) לחובה צלבה יגואר נוקשה ממה שאפשר להתוות לאנשים במסחר. הייתי מוכן לדרוש אפילו הודעה בכתב בסעיף קטן (א) ולהפוך את חובת ההוכחה לאובייקטיבית, אבל לא לדרוש שהנפגע ישתכנע שאין קבלת

ט. שמגר:

ההודעה היתה באשמת המפר, ואם לאו, הוא ישא בתוצאות.

היו"ר י.ש. בן-מאיר: אזביע את ההצעה למחוק את סעיף קטן (ב).

י. ארידור: - בכפוף לסייג בענין התחמקות.

ה צ ג ה

ההצעה לבטל את סעיף 20(ב) - לא נתקבלה.
המתייגות: לחבר-הכנסת ארידור.

ג. הארזנר: אולי יציע היועץ המשפטי נוסח גם ל(א) וגם ל-(ב).

ט. שמגר:

אני מציע לכתוב בסעיף קטן (א): הודעה לפי חוק זה תינתן בדרך שקבעו הצדדים, ובאין קביעה כזאת - בכתב בדואר רשום או בדרך מקובלת אחרת בנטיבות הענין. בסעיף קטן (ב) אני מציע לכתוב: ניתנה הודעה כאמור בסעיף קטן (א) ויש יסוד להניח שההודעה הגיעה לתעודתה במועדה, ושאי הנפגע להסתמך עליה.

הוחלט: לקבל את הצעת הניסוח הנ"ל של היועץ המשפטי לממשלה.

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

חבר-הכנסת הרינג העלה את השאלה אם להבחין בין הפרה יסודית לבין הפרה לא יסודית בענין ההודעה.

ט. שמגר:

לצד נוח יותר לפעול בצורה פשטנית יותר, ואם הוא יצטרך לשקול בשלב משלוח ההודעה אם היתה הפרה יסודית, עלול הדבר להטעות אותו.

י.ה. קלינגהופר:

אני מציע לכתוב בסעיף קטן (ב): התחמק המפר מקבלת ההודעה שניתנה לפי סעיף קטן (א), ושאי הנפגע להסתמך עליה אף אם איחרה להגיע או לא הגיעה כלל.

ט. שמגר:

ברור שכאן שחובת ההוכחה תהיה על הנפגע.

י.ה. קלינגהופר:

האם מתן ארכה לפי סעיף 6 הוא הודעה?

ט. ארן:

בסעיף 6 לא כתובה בכלל המלה "הודעה" אבל בסעיף 8 כתוב שדרך הביטול היא תמיד בהודעה.

י.ה. קלינגהופר:

אני מבקש לשקול אם לכלול בסעיף 6 ענין של מסירת הודעה שיתקשר מבחינה לשונית עם סעיף 20, כי אחרת עלול להתעורר ספק אם זה חל על מתן ארכה לפי סעיף 6.

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

בסעיף 6(ב) מדובר על הודעת ביטול הניתנת אחרי שחלפה הארכה, אבל הארכה עצמה אינה הודעה. לאור הערת חבר-הכנסת קלינגהופר נראה לי שהחוק אינו נותן דעתו איך תינתן הארכה, לאמור שבקשר למתן הארכה לפי סעיף 6(ב) יוכל אמנם המפר לטעון שאת ההודעה על הארכה הוא לא קיבל וייתכן שהוא צודק וכאן צריך לתת אפשרות להפריך את העובדה, כי ההודעה לפי סעיף 8 היא רק אחרי שנגמרת הארכה. כאן צודק חבר-הכנסת הרינג.

ט. ארן:

הארכה יכולה להיות גם ג-שב ואל תעשה, כלומר, הנפגע נותן ארכה בזה שאינו דורש את ביטול החוזה.

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

אם היתה הפרה לא יסודית, מתן הארכה יוצר עילה לביטול, אבל אי-אפשר ליצור עילה לביטול ג-שב ואל תעשה.

ס. שמגר:

אני חושב שזה נושא שכדאי להבהיר אותו. אין זה רצוי להשאיר את ההארכה כדבר ערטיילאי. הארכה קובעת את המסך תקיפות היחסים, ורצוי שדבר זה ייעשה בצורה הודעה.

ס. ארן:

אפשר, כמובן, לכתוב "הודיע על ארכה".

ס. שמגר:

נוכל לכתוב - לאחר שהודיע לו.

ס. ארן:

השאלה היא מה הדין כשיש הפרה יסודית והנפגע מוכן לחכות, אך אינו שולח הודעה על מתן ארכה. האם לא יוכל לבטל אחר-כך את החוזה?

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

לפי הארגומנטציה שלך, מר ארן, ייצא שבהפרה יסודית לא יהיה מקרה שהנפגע לא יוכל לבטל את החוזה, כי בכל מקרה יאמר שבכך שלא עשה כלום התכוון לארכה ואחר-כך הוא עושה מה שטוב לו. המפר אינו יודע למה הוא מתכוון.

ס. ארן:

המפר צריך לכתוב לנפגע ולומר שעבר הזמן ולשאל אם הוא רוצה שהחוזה יתקיים.

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

זה לא כתוב.

ס. ארן:

זה טבעי. לא ייתכן שהנפגע יאבד זכויותיו.

ס. שמגר:

הבעיה שמעלה מר ארן היא זו - כאשר כתבנו כי בהפרה יסודית רשאי הנפגע לבטל את החוזה לאלתר התכוונו להעניק לו זכות נוספת ולא לגרוע מסמכויותיו. הכוונה היא שארכה הוא יכול תמיד לתת, אבל בהפרה יסודית הוא רשאי לבטל מיד את החוזה. לא התכוונו לשלול ממנו את הארכה אלא שזה לא בא לידי ביטוי בטעיף.

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

דבר אחד ברור לכל הדעות והוא שענין זה אינו ברור בחוק.

ס. שמגר:

לדעתי, צריך להבהיר שבהפרה יסודית רוצה הנפגע, מבטל מיד, רוצה, נותן ארכה. כשיש הפרה/יסודית לא

דרושה ארכה.

י.ה. קלינגהופר:

בהפרה יסודית אין הנפגע חייב לתת ארכה, אבל אם הוא מחליט לתת ארכה, צריך שהארכה תהיה

כפופה לדין מתן הודעה.

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

על זה אין ויכוח. אנו מבקשים ניטוח.

י.ה. קלינגהופר:

צריך לנסח את סעיף 6 כך שסעיף 20 יחול על מתן ארכה לפיו.

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

לא את זה אנו מבקשים מנציגי משרד המשפטים אלא שיגיטו לנו סעיף הבהרה אין נותנים ארכה - האם זה אוטומטי או על-ידי הודעה. מר ארן אמר שבהפרה יסודית אין צורך לתת הודעה. לאחר שיוגש לנו הנוסח מחליט בגדול.

אנחנו צריכים עוד להחליט בבעיית הכללת ענין אי-הצדק, אותו העברנו מסעיף 2 לסעיף 3, גם בסעיף שדן בניטול חוזה. זה עשוי לעזור לגבי אלה הטוענים שצריכה להיות אפשרות הפרכה בקשר להודעה.

י.ה. קלינגהופר:

יש נקודה שלישית שנשארה פתוחה. הערת באחת הישיבות הקודמות כי מדברי מר ארן השתמע שחוזה הוא עסקה משפטית דו-צדדית, אבל בהגדרה כתוב "חוזה וכל התחייבות בת-מוקף", כלומר, גם עסקה משפטית חד-צדדית, ואני מבקש להבהיר זאת כי אני מבין שלפי החלק הכללי של דיני חוזים זה דו-צדדי.

ברצוני לבדוק אם לא סיימנו את הדיון בנקודה זו.
אם יתברר לפי הכתוב בפרוטוקול שלא סיימנו אותו,

היו"ר י.ש. בן-סא"ר:

נחזור לכך.

הישיבה נבעלה בשעה 11.00.